

Badania fonetyczne a glottodydaktyka – samogłoski języka niderlandzkiego w wymowie rodzimych użytkowników polszczyzny¹

Phonetische Forschung und Glottodidaktik – Niederländische Vokale in der Aussprache polnischer Muttersprachler

Phonetische Forschung ist im Kontext der Vermittlung von Fremdsprachenaussprache berechtigt und wichtig. Die Forschungsergebnisse liefern methodische Leitlinien und erleichtern das Verständnis bestimmter sprachlicher Phänomene. Dieser Text ist ein Rezensionartikel der Monographie von Zuzanna Czerwonka-Wajda unter dem Titel „Wymowa samogłosek niderlandzkich przez osoby polskojęzyczne. Teoria, praktyka i dydaktyka” (Wrocław 2022: Oficyna Wydawnicza ATUT – Wrocławskie Wydawnictwo Oświatowe). Der Monographie ist im Gebiet der Phonetik angesiedelt und befasst sich mit der Aussprache niederländischer Vokale durch polnische Muttersprachler. Besonders wichtig und wertvoll ist, dass das Buch vielseitige Forschungsfelder anbietet und theoretische, praktische und fremdsprachendidaktische Probleme analysiert. Die Autorin konzentriert sich nicht nur auf die theoretische Diskussion von Konzepten wie z.B. der Transfer, die Interferenz, die Sprachnorm usw. Ihr Buch basiert auch auf experimenteller Forschung. Diese Studie erlaubt ihr praktische Schlüsse zur Didaktisierung der Aussprache des Niederländischen als Fremdsprache zu ziehen. Im folgenden Artikel werden die Struktur und Inhalt der Monographie präsentiert und kurz diskutiert. Nach der kurzen Einführung zur Czerwonka-Wajdas früheren Forschung wird jedes Kapitel thematisch charakterisiert. Der Schwerpunkt dieses Artikels sind insbesondere Fragen, die im Zusammenhang mit der Didaktik der Fremdsprachenaussprache interessant und relevant scheinen. Die Autorin dieses Rezensionartikels konzentriert sich auch auf die Methodik von Czerwonka-Wajda und weist auf den bedeutenden Wert dieser Art von Forschung in der Fremdsprachendidaktik hin.

Schlüsselwörter: Aussprache, Fremdsprachendidaktik, Niederländisch, Phonetik, Vokale

Phonetic Research and Foreign Language Teaching – Dutch Vowels in the Pronunciation of Native Speakers of Polish

Phonetic research is both valid and important in the context of teaching foreign pronunciation. Its results provide methodological guidelines as well as they facilitate understanding of certain linguistic phenomena. The present paper is a review article of a recent monograph written by Zuzanna Czerwonka-Wajda, entitled “Wymowa samogłosek niderlandzkich przez osoby polskojęzyczne. Teoria, praktyka i dydaktyka” (Wrocław 2022: Oficyna Wydawnicza ATUT – Wrocławskie Wydawnictwo Oświatowe). The monograph is situated within the field of phonetics and is concerned with the pronunciation of Dutch vowels by native speakers of Polish. What seems important and particularly valuable, the book presents multifaceted research: theoretical, practical and foreign language teaching issues are being analysed. The author focuses not only on discussing concepts such as e.g. transfer, interference, norm

¹ CZERWONKA-WAJDA, Zuzanna. *Wymowa samogłosek niderlandzkich przez osoby polskojęzyczne. Teoria, praktyka i dydaktyka*. Wrocław: Oficyna Wydawnicza ATUT – Wrocławskie Wydawnictwo Oświatowe, 2022. Print.

etc. in theory, her book was also based on experimental research which enabled to draw practical conclusions relevant to teaching Dutch as a foreign language. In this article the monograph is presented and briefly discussed in terms of its structure and content. After a brief introduction of some previous research conducted by Czerwonka-Wajda, each of the chapters is described in terms of its thematic scope, also some selected issues are discussed. The main focus of the present paper is on the issues which seem particularly interesting and relevant in the context of teaching foreign pronunciation. The author of the review article concentrates also on methodology applied by Czerwonka-Wajda, points out its value and the importance of this type of research in foreign language teaching.

Keywords: Dutch, foreign pronunciation, phonetics, pronunciation, vowels

Author: Alicja Derych, University of Wrocław, Pl. Nankiera 15b, 50-140 Wrocław, Poland, e-mail: 311109@uwr.edu.pl

Received: 11.9.2022

Accepted: 30.9.2022

Powiązanie systemowych analiz konfrontatywnych obejmujących różne podsystemy języków z badaniami opartymi na oryginalnym materiale językowym pozwala – poza wzbogaceniem teoretycznego stanu badań – na lepsze zrozumienie procesów zachodzących w poszczególnych językach, a w konsekwencji przyczynia się do rozwoju zagadnień dydaktyki języków obcych. Badania fonetyczne związane w pewnym zakresie z glottodydaktyką, w szczególności wymową poszczególnych głosek i ich połączeń (np. grup konsonantycznych), bazują często zarówno na danych eksperymentalnych – analizie jakościowej i/lub ilościowej zjawisk i procesów fonetycznych związanych z percepcją oraz artykulacją – jak i porównaniach między danym podsystemem (lub podsystemami) języka pierwszego (L1) osób uczących się i języka docelowego, co pozwala m.in. na wykrycie możliwego transferu z L1. Dane eksperymentalne i płynące z nich wnioski uzupełnione o aspekt systemowy, teoretyczny stanowią istotną wartość w kontekście nauczania języków obcych, opracowania metod dydaktycznych oraz programów nauczania. Jednocześnie ze względu na ciągłą ewolucję, jakiej ulegają języki (w tym zmiany w zakresie wymowy), niezbędne jest uaktualnianie tego typu badań oraz treści wykorzystywanych w glottodydaktyce. Niniejszy artykuł recenzyjny dotyczy monografii Zuzanny Czerwonki-Wajdy pt. „Wymowa samogłosek niderlandzkich przez osoby polskojęzyczne. Teoria, praktyka i dydaktyka” wydanej nakładem Oficyny Wydawniczej ATUT w 2022 r. W celu lepszego zarysowania zakresu zainteresowań badawczych autorki w pierwszej kolejności zostaną pokrótce przedstawione jej wybrane publikacje. Po krótkim wstępie nastąpi omówienie monografii ze szczególnym uwzględnieniem badania wymowy w glottodydaktyce.

Recenzowana monografia liczy 140 stron i składa się z pięciu rozdziałów (uzupełnionych o bibliografię, spis tabel i rysunków oraz załączniki). Opracowanie koncentruje się na zagadnieniu artykulacji samogłosek języka niderlandzkiego przez osoby posługujące się polszczyzną jako językiem rodzimym (L1). Czerwonka-Wajda już w tytule opracowania wskazała wieloaspektowość podejścia metodologicznego – jej książka ma

charakter teoretyczny, praktyczny oraz dydaktyczny, co pozwoliło na przeprowadzenie kompleksowej analizy zagadnienia wymowy spółgłosek języka niderlandzkiego przez polskojęzycznych studentów (rozważania dotyczące metod badania wymowy w języku obcym można znaleźć również m.in. u Waniek-Klimczak 2009, por. także Colantoni/Steele/Escudero 2015). Czerwonka-Wajda w dotychczasowych badaniach koncentrowała się na zagadnieniach związanych z wymową (por. Czerwonka-Wajda 2020a, 2020b) w kontekście dydaktyki języka niderlandzkiego, autorka analizowała m.in. percepcję osób polskojęzycznych uczących się tego języka (por. Czerwonka-Wajda 2019a, 2019b, 2021), popełniane przez te osoby charakterystyczne błędy w artykulacji (por. Czerwonka-Wajda 2018), zajmowała się również zagadnieniami interferencji (z języka niemieckiego na niderlandzki) (por. Czerwonka 2016) oraz obciążeniem funkcjonalnym w glottodydaktyce (por. Czerwonka 2015).

Rozdział pierwszy monografii, „Wprowadzenie”, obejmuje omówienie podstawowych założeń publikacji oraz stanu badań na temat błędów wymowy (w ujęciu uniwersalnym oraz w języku niderlandzkim jako obcym), dostępnych porównań systemów fonologicznych polszczyzny oraz języka niderlandzkiego, zagadnień transferu, interferencji oraz powiązań pomiędzy artykulacją a zapisem (grafią) (Czerwonka-Wajda 2022: 9–41). Autorka w swoich rozważaniach starała się odpowiedzieć m.in. na następujące pytania zadane już w początkowej części pracy: „Do jakiego stopnia trudności wynikają z różnic między systemami samogłoskowymi języka niderlandzkiego i języka polskiego? Czy jesteśmy w stanie powiedzieć, jakie błędy wystąpią? Jakie dane ilościowe i jakościowe przynosi nam systematyczna analiza wymowy i praktyka dydaktyczna? Jakie są najczęstsze przyczyny powstawania błędów? Czy czynniki niezwiązane bezpośrednio z pracą aparatu mowy odgrywają tu rolę? Na jakie aspekty artykulacji samogłoskowej zwrócić uwagę w procesie dydaktycznym?” (Czerwonka-Wajda 2022: 9–10). Syntetyczne spojrzenie na zagadnienia systemów samogłoskowych połączone z badaniami eksperymentalnymi powiązаныmi z dydaktyką pozwoliło na udzielenie wyczerpujących odpowiedzi na postawione pytania badawcze w dalszych częściach publikacji. W części wstępnej autorka przedstawiła ponadto szczegółowy stan badań w zakresie poruszanej przez siebie problematyki, wskazując jednocześnie braki, które jej publikacja miała na celu uzupełnić. Zwróciła uwagę na istnienie badań wymowy głosek niderlandzkich przez osoby uczące się tego języka, niejednorodność metodologiczną powstałych dotychczas opracowań i lukę dotyczącą analiz wymowy osób polskojęzycznych (por. Czerwonka-Wajda 2022: 12), co pozwoliło na dobre uzasadnienie podjęcia własnych badań. Czerwonka-Wajda zdecydowała się na rozszerzenie stosowanej przez innych autorów metody teoretyczno-dedukcyjnej i uzupełnienie jej o badania eksperymentalne ze względu na wskazaną przez nią niepełność podejścia opartego wyłącznie na analizie systemu języka (por. Czerwonka-Wajda 2022: 17). Już we „Wprowadzeniu” daje się zauważyć skrupulatność i syntetyczność cechujące opracowanie. Poza przytoczeniem stanu badań w rozdziale pierwszym autorka dokonała analizy dotychczasowych ustaleń i przedstawiła wnioski,

służące przedstawionej w dalszej części publikacji analizie. Na uwagę zasługuje również kompleksowe opracowanie zagadnień teoretycznych związanych z normą językową (por. Czerwonka-Wajda 2022: 17–23), błędami wymowy (por. Czerwonka-Wajda 2022: 23–26), interferencją, transferem językowym (por. Czerwonka-Wajda 2022: 26–37) oraz rolą grafii w wymowie (por. Czerwonka-Wajda 2022: 37–41). Analizując zagadnienia związane z normą fonetyczną, Czerwonka-Wajda zwróciła uwagę na istotny szczególnie z punktu widzenia glottodydaktyki aspekt akceptowalności ze strony odbiorcy w komunikacji (2022: 23, o wartościowaniu w kontekście normy i komunikacji pisali również m.in. Cirko (2009: 267) oraz Tworek (2012: 50), autorka przywołała wcześniejsze publikacje drugiego ze wspomnianych autorów). Interesujące wydają się również wnioski wynikające z dyskusji nad transferem i interferencją. Autorka skupiła się na problemie uniwersalnej klasyfikacji porządkującej typy interferencji, której opracowanie nie jest według niej możliwe, wyjaśniając jednocześnie swoje kompleksowe podejście do tego zagadnienia (por. Czerwonka-Wajda 2022: 37). Warto również zwrócić uwagę na wnioski wynikające z dyskusji nad rolą grafii w kontekście artykulacji, podkreślono istotę aspektu graficznego oraz potencjalne problemy wynikające z relacji między grafemem a głoską w procesie uczenia się języków obcych – autorka w przejrzysty sposób (w formie tabeli) przedstawiła też używane przez siebie w transkrypcji symbole IPA (Międzynarodowego Alfabetu Fonetycznego).

W rozdziale drugim („Artykulacja polskich i niderlandzkich samogłosek – podstawy teoretyczne”, Czerwonka-Wajda 2022: 43–71) autorka dokonała charakterystyki systemów samogłoskowych obu języków oraz ich analizy porównawczej, przeanalizowała każdą z samogłosek, biorąc pod uwagę osiem cech artykulacyjnych, w tym sześć chronologicznych (przytoczyła ustalenia Tworka 2012: 71–76 za: Czerwonka-Wajda 2022: 48–56): kierunek przepływu powietrza (podział na głoski ekspiracyjne oraz inspiracyjne – w przypadku obu języków mamy do czynienia z głoskami ekspiracyjnymi), udział strun głosowych (głoski dźwięczne oraz bezdźwięczne – w przypadku samogłosek mamy do czynienia z głoskami dźwięcznymi), pozycję języczka podniebiennego (głoski ustne oraz nosowe), dorsalność (głoski predorsalne, mediodorsalne oraz postdorsalne), wysokość głoski (głoski niskie, średniowysokie oraz wysokie), układ warg (głoski zaokrąglone, naturalne oraz rozciągnięte), napięcie (głoski nienapięte oraz napięte) i długość (głoski krótkie, półdługie oraz długie) (por. Czerwonka-Wajda 2022: 48–56). Zwróciła ponadto uwagę na cechę napięcia, które, w przeciwieństwie do języka niderlandzkiego, w polszczyźnie nie jest dystynktywne w artykulacji, co może bezpośrednio wpływać na trudności i błędy w wymowie Polaków uczących się tego języka (por. Czerwonka-Wajda 2022: 45). Szczegółowa charakterystyka procesu artykulacji każdej z samogłosek obu branych pod uwagę języków (ich wariantów podstawowych oraz pozycyjnych) (por. Czerwonka-Wajda 2022: 49–66) posłużyła przeprowadzeniu konfrontatywnego porównania (niepobawionego precyzji terminologicznej oraz omówienia podstaw tego typu zestawienia) systemu samogłoskowego języka polskiego jako wyjściowego

oraz niderlandzkiego jako docelowego (por. Czerwonka-Wajda 2022: 66–69), co pozwoliło bezpośrednio przejść do postawienia weryfikowanej w kolejnych częściach hipotezy odnośnie do możliwości transferu/interferencji pomiędzy tymi dwoma językami – autorka zauważyła, że istnieje „mały potencjał transferu i duże zagrożenie interferencją” (Czerwonka-Wajda 2022: 69).

Najdłuższa z części – rozdział trzeci pt. „Artykulacja polskich i niderlandzkich samogłosek – dane eksperymentalne i z praktyki dydaktycznej” (Czerwonka-Wajda 2022: 73–102) – stanowi, jak wskazuje tytuł, przejście od rozważań teoretycznych na temat samogłosek obu języków do analizy ilościowej i jakościowej – artykulacji osób polskojęzycznych uczących się języka niderlandzkiego. Przeanalizowany materiał stanowią nagrania tekstu odczytanego (przemówienia), nie zaś mowy spontanicznej (uzupełnione o ankietę zawierającą metadane na temat okoliczności przeprowadzonego badania oraz samego badanego), autorka wyjaśniła motywację wyboru tego typu tekstu (m.in. dotychczasowe badania, sprawność przeprowadzenia, możliwość wykorzystania na niższych poziomach znajomości języka, przystępność) (por. Czerwonka-Wajda 2022: 74–75). Do analizy Czerwonka-Wajda wybrała względnie jednorodną grupę badanych (studentów niderlandystyki), podkreśliła również, że żadna z osób nie nabywała języka w sposób naturalny (2022: 75–76). Ciekawym, lecz ze względu na dostępność mówców prawdopodobnie trudnym w organizacji badaniem, mogłaby się okazać kontynuacja (o tej samej podstawie metodologicznej) w grupie osób dwujęzycznych, które nie uczyły się języka jedynie na studiach, ale nabywały go w młodszym wieku.

Argumenty przemawiające za analizą zarejestrowanej wymowy tekstu odczytanego przedstawione w tekście są zasadne, warto jednak mieć na uwadze, poza podobieństwami, potencjalne różnice, które mogłoby w porównaniu do mowy spontanicznej. O istnieniu różnicy między mową spontaniczną a mową reprodukowaną (w języku niemieckim) pisał m.in. Skoczek (2010: 265). Skoczek przeprowadził swoje badanie w grupie złożonej z dwudziestu osób niemieckojęzycznych (rodzimych mówców tego języka, wykazał, że mowa reprodukowana charakteryzuje się obecnością pewnych redukcji charakterystycznych dla mowy spontanicznej w języku niemieckim, wskazał ponadto rolę tego typu analiz w obszarze glottodydaktyki 2010: 269, 276–277). Biorąc pod uwagę badania Skoczka, interesujące wydaje się postawienie podobnych pytań dotyczących również innych języków, np. języka niderlandzkiego, oraz zastanowienie się nad obecnością cech charakterystycznych dla mowy spontanicznej w mowie reprodukowanej (przy odczytywaniu tekstu).

Dobrze umotywowany został również wybór metody analizy, Czerwonka-Wajda zdecydowała się na analizę audytywną (2022: 77–78), która wydaje się wystarczająca w kontekście prowadzonych badań (istnieje też możliwość wsparcia analizy wykorzystaniem programów takich jak np. wymieniona przez autorkę EXMARaLDA, pozwalających nie tylko na analizę, ale też dokładne opracowanie materiału dźwiękowego uzupełnionego o transkrypcję). Ponadto powiązanie podejścia ilościowego

z jakościowym umożliwiło autorce pełniejsze spojrzenie na analizowane zjawiska – objętościowo w rozdziale dominuje analiza jakościowa, co wynika bezpośrednio ze specyfiki badania. Koncentracja na procesach odpowiedzialnych za interferencję fonetyczną (por. Czerwonka-Wajda 2022: 85–99) jest szczególnie istotna w kontekście dydaktyki języków obcych. Wyjaśnienie zjawiska na przykładzie konkretnych języków może pomóc zarówno nauczycielom prowadzącym kursy w grupach polskojęzycznych, jak i uczącym się, w szczególności grupom takim jak badana, a więc studentom filologii, mającym bardziej pogłębioną wiedzę deklaratywną na temat wymowy niż przeciętni rodzimi użytkownicy polszczyzny. Czerwonka-Wajda poruszyła problem pisemnych ćwiczeń wymowy stosowanych w glottodydaktyce, mogą one według autorki sprzyjać interferencji (wpływ grafii) (por. 2022: 96), pozostawiając jednocześnie pole do dyskusji i dalszego udoskonalania teorii nauczania. Zaproponowana na podstawie badania propozycja czteroetapowej diagnozy błędów w wymowie obejmuje poziomy: semantyczny, procesu, substancji oraz inne czynniki. Pozwala ona na kompleksowe przyjrzenie się problemowi z uwzględnieniem wielu aspektów, w tym indywidualnych, wpływających na powstawanie konkretnych realizacji (w tym przypadku samogłoskowych) (por. Czerwonka-Wajda 2022: 100–102).

Rozdział czwarty („Niderlandzkie samogłoski – wskazówki dydaktyczne”) koncentruje się ściśle na zagadnieniach glottodydaktycznych, każda z samogłosek języka niderlandzkiego została scharakteryzowana pod kątem wynikających z przeprowadzonej wcześniej analizy problemów artykulacyjnych osób polskojęzycznych oraz możliwych sposobów korekty wymowy (por. Czerwonka-Wajda 2022: 103–117). Co więcej, zaproponowany schemat wykrywania obciążenia funkcjonalnego pozwala na wybór samogłosek, którym lektorzy i uczący się powinni poświęcić szczególną uwagę (por. Czerwonka-Wajda 2022: 114–117).

Wnioski z analiz zostały przedstawione w podsumowującym rozdziale piątym, w którym autorka odniosła się ponownie do wcześniejszych pytań badawczych (por. Czerwonka-Wajda 2022: 119–126). Zwróciła m.in. uwagę na relację między poziomem zaawansowania w języku obcym a występowaniem interferencji, stwierdzając, że nie jest możliwe proste zidentyfikowanie tej zależności, co pozwoliło na wysunięcie sugestii, że ćwiczenie wymowy powinno być praktykowane na wszystkich poziomach (por. Czerwonka-Wajda 2022: 123). Wnioskom towarzyszy w „Podsumowaniu” przedstawienie perspektyw otwieranych przez przeprowadzone badania. Autorka słusznie zwróciła uwagę na rolę percepcji głosek w analizie artykulacji i możliwym zbadaniu również tego aspektu, który w swoich rozważaniach pominęła (por. Czerwonka-Wajda 2022: 124). Nie istnieje prosta zależność między właściwym różnicowaniem głosek a zgodną z normą i oczekiwaniami odbiorcy wymową w języku obcym, jest to jednak jeden z czynników pozwalających na ocenę potencjalnych przyczyn nieprawidłowej artykulacji w językach obcych. Czerwonka-Wajda podkreśliła też wartość, jaką niosłoby za sobą przygotowanie opartych na badaniach ćwiczeń (2022: 125). Wobec ciągłych zmian w języku konieczne wydaje się bazowanie

podczas treningu wymowy na aktualnych, popartych odpowiednimi analizami, materiałach dydaktycznych (nie tylko w przypadku języka niderlandzkiego), będących efektem pogłębionej pracy jednego badacza lub współpracy pomiędzy autorami.

Stosunkowo mało obszerne objętościowo opracowanie jest jednocześnie bogate pod względem zawartości. Monografię można podzielić na główne bloki tematyczne: teoretyczny, w którym zostały przytoczone i przeanalizowane relewantne ustalenia innych badaczy, oraz eksperymentalny, praktyczny, dotyczący analizy zgromadzonego materiału i wynikających z niej implikacji glottodydaktycznych. Autorka zwięźle i szczegółowo zaprezentowała niezbędne zagadnienia, zarówno teoretyczne, w tym stan badań, przegląd systemów samogłoskowych polszczyzny i języka niderlandzkiego oraz ich porównanie, jak i zgromadzony materiał wraz z jego dokładną analizą i wnioskami. Uwagę czytelnika zwraca ponadto staranność doboru bibliografii oraz syntetyczność opracowania w każdym z rozdziałów. Analizowane zjawiska oraz określające je pojęcia zostały w każdym przypadku szczegółowo zdefiniowane, co sprzyja przejrzystości wyводу. Materiał teoretyczny został nie tylko zreferowany, ale też przeanalizowany, także w części publikacji skoncentrowanej na wynikach badania eksperymentalnego, co stanowi autorski wkład w stan badań dziedziny reprezentowanej przez badaczkę. Analizy Czerwonki-Wajdy są możliwe do replikacji również w innych grupach osób uczących się języka niderlandzkiego. Publikacja stanowi też cenne źródło metodologiczne – podejście stosowane przez autorkę może zostać zastosowane podczas badania wymowy samogłosek również w innych językach. Monografia, ze względu na wieloaspektowe podejście do badania wymowy języka niderlandzkiego jako obcego, stanowi cenny materiał dla fonetyków oraz lektorów, może służyć również studentom filologii niderlandzkiej starającym się opanować artykulację samogłosek i zrozumieć trudności napotymane w trakcie doskonalenia wymowy.

Wykaz literatury

- COLANTONI, Laura, Jeffrey STEELE i Paola ESCUDERO. „Theoretical concepts and frameworks”. *Second Language Speech: Theory and Practice*. Cambridge: Cambridge University Press, 2015, 28–72. Print.
- CIRKO, Lesław. *Akceptacja w komunikowaniu się. Między preskrytywizmem a permisywizmem*. Wrocław: Oficyna Wydawnicza ATUT, 2009. Print.
- CZERWONKA, Zuzanna. „De ‚functional load‘ en moeilijkheidsgraad van een klank versus het onderwijs van de Nederlandse uitspraak”. *Brünner Beiträge zur Germanistik und Nordistik* 29, 2 (2015): 109–120. Print.
- CZERWONKA, Zuzanna. „Die graphemisch-perzeptive Interferenz aus dem Deutschen (als L1 oder L2) als Problem beim Ausspracheerwerb im Niederländischen”. *Studia Translatorica 7. Sprachen und Kulturen im Kontakt* (2016): 211–219. Print.
- CZERWONKA-WAJDA, Zuzanna. „Modificatie, substitutie of uitbreiding? Over de articulatorische karakteristiek en classificatie van uitspraakfouten van leersders van het Nederlands als vreemde taal”. *Neerlandica Wratislaviensia* 27 (2018): 55–76. Print.

- CZERWONKA-WAJDA, Zuzanna. „Bruggen bouwen tussen auditie en articulatie?: perceptie van de Nederlandse [e] en [ɛi] door Poolse moedertaalsprekers en de invloed ervan op de articulatorische reproductie”. *Brünner Beiträge zur Germanistik und Nordistik* 33, 2 (2019a): 109–120. Print.
- CZERWONKA-WAJDA, Zuzanna. „Die phonetische Grenze zwischen Sprachen überschreiten: Die Epenthese von Gleitlauten [j] und [w] als Versuch der Spannungsnachahmung in der Aussprache der Niederländisch-lernenden Polen”. *Linguistische Treffen in Wrocław* 14 (2019b): 119–126. Print.
- CZERWONKA-WAJDA, Zuzanna. „De invoeging van de glijklanken [j] en [w] als poging tot spanningimitatie bij de uitspraak van de Nederlandse klinkers [e], [y] en [o] door Poolstalige leerders”. *Roczniki Humanistyczne* 68 (2020a): 155–167. Print.
- CZERWONKA-WAJDA, Zuzanna. „Wymowa predorsalnej zaokrąglonej samogłoski [y] w języku niderlandzkim przez osoby polskojęzyczne – teoria, praktyka, dydaktyka”. *Linguistische Treffen in Wrocław* 18 (2020b): 375–385. Print.
- CZERWONKA-WAJDA, Zuzanna. „Goed gehoord, goed gezegd? Auditieve waarneming van het verschil tussen de Nederlandse [e:] en [ɛi] en de invloed ervan op articulatorische reproductie van de Nederlandse [e:] door Poolse moedertaalsprekers”. *Neerlandica Wratislaviensia* 31 (2021): 57–75. Print.
- CZERWONKA-WAJDA, Zuzanna. *Wymowa samogłosek niderlandzkich przez osoby polskojęzyczne. Teoria, praktyka i dydaktyka*. Wrocław: Oficyna Wydawnicza ATUT – Wrocławskie Wydawnictwo Oświatowe, 2022. Print. <https://www.researchgate.net/profile/Zuzanna-Czerwonka-Wajda>. 7.9.2022.
- SKOCZEK, Robert. „Cechy fonostylistyczne mowy spontanicznej w tekstach czytanych: analiza akustyczna oraz implikacje dydaktyczne”. *Lingwistyka Stosowana* 3 (2010): 265–278. https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Lingwistyka_Stosowana_Applied_Linguistics_Angewandte_Linguistik/Lingwistyka_Stosowana_Applied_Linguistics_Angewandte_Linguistik-r2010-t-n3/Lingwistyka_Stosowana_Applied_Linguistics_Angewandte_Linguistik-r2010-t-n3-s265-278/Lingwistyka_Stosowana_Applied_Linguistics_Angewandte_Linguistik-r2010-t-n3-s265-278.pdf. 2.3.2022.
- TWOREK, Artur. *Einführung in die deutsch-polnische vergleichende Phonetik*. Dresden, Wrocław: Neisse Verlag, Quaestio, 2012. Print.
- WANIEK-KLIMCZAK, Ewa. „Badanie wymowy w języku obcym – od teorii do praktyki”. *Neofilolog* 32 (2009): 19–32. Print.

ZITIERNACHWEIS:

- DERYCH, Alicja. „Badania fonetyczne a glottodydaktyka – samogłoski języka niderlandzkiego w wymowie rodzimych użytkowników polszczyzny”, *Linguistische Treffen in Wrocław* 22, 2022 (II): 377–384. DOI: 10.23817/lingtreff.22-25.